

наявність великої кількості студентів з відхиленнями в стані здоров'я. Про це свідчать дані неухильного зростання кількості студентів, віднесених до спеціальної медичної групи (за чотири роки навчання - з 7,8% до 16,2%); за період навчання у ВНЗ зростає кількість гострих респіраторних захворювань (на 13,7 -14,2%), серцево-судинних (на 12,7-16,1%), порушення рефракції зору (на 2,8-6,7%).

Виявлена значна кількість студентів з низькою фізичною підготовленістю (48%), що потребує пошуку ефективних форм, методів і засобів фізичного виховання. 59,4% студентів висловилися за проведення занять зі спортивною спрямованістю. В процесі навчання під впливом занять зі спортивною спрямованістю позитивні зрушення в фізичній підготовці спостерігають 52,2% студентів. У 28-37% студентів бажання займатися баскетболом не підкріплювалися функціональною готовністю, у 72-86% - рівнем сформованості рухових навичок в даному виді спорту.

В розробленій нами програмі враховано:

- необхідність забезпечення, на основі занять зі спортивною спрямованістю, фізичної підготовленості студентів до успішної професійної діяльності і рівня державних вимог;
- розширення і диференціацію оздоровчої і спортивної спрямованості фізичного виховання;
- системний підхід в реалізації засобів і методів фізичного виховання;
- підбір і розподіл навчального матеріалу і годин на його освоєння, що дає певну свободу, враховуючи місцеві традиції і умови, підготовленість і професійну спрямованість педагогічних кадрів кафедри, дозволяє ефективно здійснювати навчальний процес.

FACTORS DETERMINING THE NECESSITY OF REALIZATION OF PHYSICAL CULTURE LESSONS WITH SPORTING APTITUDE AT HUMANISTIC HIGH SCHOOLS

ANDRIY DRACHUK

Vinnitsa State Pedagogical University after M. Kotsubinsky

The factors which determine the necessity of realization in physical education practice lessons with sporting aptitude. The structure of such lessons is described.

ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ВНУТРІШКІЛЬНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

АНАТОЛІЙ ДУБЕНЧУК

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Ключові слова: фізична культура, навчально-виховний процес, результативність, контроль, оцінювання, показники, теоретико-методичні знання, рухові уміння і навички, фізична підготовленість, змагання.

У ході вивчення причин низької результативності навчально-виховного процесу з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах, було встановлено, що змістові лінії (блоки) діючих програм [5] на уроках фізичної культури, як правило, реалізуються не в повній мірі, а, отже, не забезпечується створення повноцінних передумов для досягнення головної мети предмета. Зокрема, недостатня увага надається оволодінню учнями руховими уміннями і навичками, як провідному компоненту дидактичного процесу з фізичної

культури, засвоєнню теоретико–методичних знань і методики самостійних занять фізичними вправами та розвитку фізичних якостей. Система оцінювання успішності учнів зводиться в основному до контролю стану фізичної підготовленості, що не стимулює засвоєння учнями фізкультурних знань, оволодіння основами фізичної культури [3].

Передбачалось, що причини такого становища стосуються двох проблем: по–перше, недостатньої професійної готовності вчителів до реалізації сучасних завдань предмета; по–друге, недосконалості системи внутрішкільного та управлінського контролю за ходом та результативністю навчально–виховного процесу з фізичної культури.

Порівняльний аналіз отриманих нами результатів підтвердив першу гіпотезу лише частково. Дійсно, значна частина вчителів недостатньо усвідомлюють сучасну мету та завдання предмету, а отже, мають труднощі в підборі адекватних цій меті засобів педагогічного впливу [2]. Однак, незалежно від кваліфікаційного рівня, в системі роботи переважної більшості вчителів, у тій чи іншій мірі, спостерігаються названі негативні тенденції:

- основні зусилля зосереджуються на роботі з фізично здібними учнями (активнішими захисниками спортивного престижу школи), а решта школярів, отримуючи значно менше уваги, поступово втрачають інтерес до уроків;

- недостатньо активно ведеться робота щодо засвоєння учнями теоретико–методичних знань, вироблення інструктивних навичок та умінь самостійних занять;
- в системі оцінювання успішності перевага надається не теоретико–методичним знанням, практичним вмінням і навичкам, не досягненням учнів, як цього вимагають програми та науково обґрунтовані методичні рекомендації, а фактичному стану фізичної підготовленості.

Аналіз літературних джерел теорії управління свідчить, що працівники головну увагу приділяють розв'язанню тих завдань, котрі підлягають систематичному контролю і за якими можна отримувати результати їхньої праці (Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є., 1995; Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф., 1994). Якщо в ході контролю не реалізується системний підхід, то це веде до виникнення серйозних суперечностей між взаємодіючими у даній системі суб'єктами, наслідком чого є жорсткий розподіл суб'єктів взаємодії на суб'єкти і об'єкти. Також дисгармонія між цілями, способами, засобами і змістом діяльності, що в свою чергу, веде до невідповідності отриманого результату наміченим цілям [4, 4].

Мета даного дослідження полягає у виявленні причин невідповідності діючої педагогічної практики сучасним вимогам щодо реалізації змісту програм та системи оцінювання успішності учнів з фізичної культури.

Завдання:

1. Встановити зміст та значимість показників, що використовуються для оцінювання результативності роботи вчителів фізичної культури адміністраціями шкіл і місцевими державними органами управління освітою.

2. Проаналізувати вплив управлінського та внутрішкільного контролю на реалізацію змісту програм та методику оцінювання успішності учнів.

Для вирішення поставлених перед дослідженням завдань ми використовували такі методи: анкетування, методи математичної обробки та аналізу інформації.

В ході дослідження проанкетовано 257 вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів Рівненської області.

Результати дослідження. Дослідження проводилось у два етапи. На першому етапі ми запропонували вчителям фізичної культури відповісти на запитання: “За якими показниками переважно оцінюють результативність навчально–виховного процесу з фізичної культури у вашій школі?” Всього було названо 18 показників. Ми відібрали 10 із них, які частіше зустрічалися у відповідях учителів, і включили їх у закриту анкету. В цій анкеті вчителям пропонувалось прорангувати місце кожного з 10 показників в системі

оцінювання результативності їхньої роботи з боку адміністрацій шкіл і, окремо, з боку районних органів державного управління освітою.

Наслідки проведеного анкетування відображені в таблиці:

№	Назва показника	1		2	
		М	Місце	М	Місце
1	Відсоток успішності учнів з фізичної культури за класними журналами	6,39	6	6,18	4
2	Рівень засвоєння учнями рухових умінь і навичок, передбачених програмою	5,9	3	6,67	5
3	Рівень теоретико-методичних знань учнів з фізичної культури	6,03	4	6,82	7
4	Кількість учнів, охоплених спортивними секціями, гуртками	8,54	9-10	6,10	3
5	Місця, зайняті командами школи в районних (міських) спортивних змаганнях	5,15	1	2,74	1
6	Ставлення учнів до уроків фізичної культури	5,56	2	7,87	9-10
7	Стан навчально-матеріальної бази з фізичної культури	8,54	9-10	7,87	9-10
8	Рівень виконання учнями нормативів з фізичної підготовленості	6,05	5	5,80	2
9	Якість та своєчасність оформлення документів з фізичної культури	7,95	8	6,77	6
10	Стан здоров'я учнів	7,03	7	7,05	8

1. М – середня арифметична величина суми рангових місць даного критерію.

Місце – рангове місце показника за середньою арифметичною величиною.

2. В колонках, позначених цифрою “1”, розміщені числові характеристики значимості показників в системі контролю адміністраціями навчальних закладів, а в колонках, позначених цифрою “2” – в системі контролю з боку державних органів управління освітою.

Результатом навчально-виховного процесу з фізичної культури є зміни у психічному і фізичному стані учнів, в їхніх знаннях, уміннях, навичках і поведінці [6, 9]. Отже, вирішальними показниками результативності роботи вчителя повинні бути рівень оволодіння учнями теоретико-методичними знаннями (показник № 3) і руховими уміннями та навичками, передбаченими діючими програмами (показник № 2). Крім того, процес засвоєння змісту програми повинен сприяти вихованню свідомої потреби у систематичній руховій активності, одним із зовнішніх проявів якої є ставлення учнів до занять фізичною культурою взагалі і уроків фізичної культури зокрема (показник № 6), гармонійному фізичному розвитку та розвитку основних фізичних якостей (показник № 8), зміцненню здоров'я (показник № 10).

Аналіз отриманих в ході дослідження даних переконливо свідчить, що, оцінюючи результативність навчально-виховного процесу з фізичної культури, адміністрації шкіл і органи управління освітою беруть до уваги в першу чергу місця, зайняті командами навчального закладу в районних (міських) змаганнях. На те, що саме цей показник є домінуючим в діючій системі контролю на районному рівні, вказали 56,7% респондентів. 18,1% стверджують, що основним показником результативності роботи вчителя фізичної культури контролюючі органи вважають рівень фізичної підготовленості учнів. Наступні місця в системі контролю державних органів управління освітою займають показники № 4 (кількість учнів, охоплених спортивними секціями і гуртками, відсоток успішності учнів). Названі показники також мають лише опосередковане відношення до ефективності засвоєння навчальних програм.

В той же час на те, що першочергове значення (як і повинно бути відповідно до вимог програм та науково-обґрунтованих рекомендацій [5, 6]) надається рівню засвоєння учнями теоретико-методичних знань вказали лише 1,3% респондентів, рівню оволодіння руховими вміннями і навичками – 2,6%, ставленню учнів до уроків фізичної культури – 1,8%.

В системі внутрішкільного контролю друге, третє та четверте місця, з приблизно однаковим рейтингом, займають показники 6,2,3 (ставлення учнів до уроків фізичної культури, рівень засвоєння учнями рухових умінь і навичок, рівень теоретико-методичних знань з фізичної культури).

Як бачимо, адміністрації шкіл, перебуваючи під впливом системи контролю районних (міських) органів управління освітою, також надають перевагу, оцінюючи роботу вчителя, показнику № 5. Але все-таки цей показник у даному випадку не має домінуючого значення, майже зрівнюється з ним за рейтингом показники, які і повинні займати провідні місця.

Це свідчить, що керівники шкіл, які несуть пряму відповідальність за якість і результативність навчально-виховного процесу з фізичної культури, краще усвідомлюють його цілі, так як частіше використовують показники, які більш достовірно свідчать про ступінь досягнення цих цілей.

Місця, зайняті командами навчального закладу в різного рівня спортивних змаганнях, звичайно, певною мірою свідчать про результативність навчального-виховного процесу з фізичної культури. Таким чином, цей показник має право на використання. Але він не може бути визначальним. Оскільки місце, зайняте командами навчального закладу в спортивних змаганнях районного рівня, залежить не стільки від якості навчально-виховного процесу з фізичної культури, скільки від цілого ряду супутніх чинників, що не мають ніякого відношення до професійної майстерності вчителів: наприклад, контингенту учнів, їх здатності, географічного розташування та розмірів населеного пункту, де розміщений навчальний заклад тощо. А, головне, такий підхід мимоволі спрямовує основні зусилля вчителів в ході навчально-виховного процесу на підготовку команд до змагань, на роботу з надією обдарованими школярами, залишаючи поза увагою решту. Це спричиняє переважне використання в ході занять змагальних методів, культивує дух боротьби, суперництва. І, за висновками сучасних досліджень, не сприяє масовому вихованню інтересу до систематичних занять фізичними вправами, може спричинювати виховання негативних моральних якостей, "виступає перепорою успішному особистісному розвитку" [1, 28].

Той факт, що контролюючі органи про ефективність засвоєння програм роблять висновки переважно на основі перевірки рівня фізичної підготовленості учнів, на нашу думку, зосереджує основну увагу вчителів саме на цьому компоненті і є причиною того, що вчителі, оцінюючи успішність учнів, також на перше місце ставлять саме цей показник.

Висновки:

1. Діюча практика оцінки результативності навчально-виховного процесу з фізичної культури з боку державних органів управління освітою першочергове значення надає показникам і в недостатній мірі використовує показники, які найбільш достовірно свідчать про наслідки цього процесу.

2. Неправомірне застосування названих показників негативно впливає на систему внутрішкільного контролю і безпосередньо на спрямованість навчально-виховного процесу. Наслідком є те, що вчителі фізичної культури, всупереч існуючим вимогам, недостатньо уваги приділяють засвоєнню учнями теоретико-методичних знань, оволодінню руховими вміннями і навичками та методикою самостійних занять, впровадженню домашніх завдань. Оцінюючи успішність учнів, переважного значення надають їх фізичній підготовленості.

3. Результати дослідження вказують на необхідність розробки методики і технології системного аналізу ходу та оцінювання результативності навчально-виховного процесу з фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. *Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник.* – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Дубенчук А.І. *До проблеми основної мети системи фізичного виховання загальноосвітніх навчальних закладах // Молода спортивна наука України: Збірник наукових статей з галузі фізична культура і спорт: Випуск 4.* – Львів: ЛДІФК, 2000. – С. 20–23.
3. Дутчак М., Дубенчук А. *Проблемні аспекти реалізації змісту занять та оцінювання успішності з фізичної культури в загальноосвітніх школах // Тези міжнародної науково-теоретичної конференції “Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства”.* – К.: НПУ, 2000. – С. 123-126.
4. Симонов В.П. *Директору школи об управленні учебно-воспитательным процессом.* — Москва: Педагогика, 1987. — 160 с.
5. *Фізична культура. 1-11 класи. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів* К.: Перун, 1998. - 64с.
6. Шиян Б.М. *Методика фізичного виховання школярів. (Практикум).* — Львів: світ, 1993. — 194 с.

THE INDICATORS OF THE EFFECTIVENESS OF THE PHYSICAL CULTURE EDUCATIONAL PROCESS IN THE SYSTEM OF THE SCHOOL AND REGIONAL CONTROL

ANATOLIY DUBENCHUK

Rivne Regional In-Service Training Teachers Institute

The results of the research importance of the indicators, which are used by the working system of control for the estimation of the effectiveness of the physical culture educational process in the general educational institutions are given in this article. The influence of the control system of local state organs of education management on the school and pedagogical control is shown here

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ СПОРТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

МИРОСЛАВ ДУТЧАК

*Управління з питань фізичної культури, спорту та туризму
Рівненської обласної державної адміністрації*

Важливим питанням методології пізнання спортивного менеджменту є обґрунтування та уніфікація його понять. Оскільки саме в загальних поняттях, категоріях розкривається сутність, закономірності розвитку того або іншого явища та процесу. В Універсальному словнику-енциклопедії УСЕ (1999) зазначається, що поняття – це необхідне частини абстрактного мислення, яка є формою представлення дійсності у свідомості [11].

Поняття мають інструментальний характер бо дають можливість використовувати в спілкуванні певні комбінації думок, що виражаються словами. Дефініції покликані чітко визначати ознаки, конкретні признаки й характеристики предметів, явищ, процесів і повинні виключати випадки різноманітного трактування у повсякденному слововживанні. В даному випадку описується нове або уточнюється певне поняття з допомогою вже відомого або загальноприйнятих визначень. Якщо при цьому виникає щось незрозуміле, то воно може далі роз'яснюватися до моменту використання точних та знайомих понять, чим закінчується “визначальний регрес”. Для описання понять доцільно використовувати загальнозрозумілі словосполучення.

Поняття “спортивний менеджмент” є ще дуже молодим, а отже не до кінця сформованим. Спроби його визначення є необхідною передумовою наукового аналізу